

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2:50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Zavoljo nepričakovanih ovir je bilo vodstvo Zveze primorano preložiti občni zbor na 29. dan junija. Dne 28. junija zvečer je tedaj odborova seja, 29. dne junija predpoldne zborovanje delegacije, a popoldne občni zbor. Natančen vzpored objavimo v kratkem. — Ta sklep smo vpslali takoj »Učit. Tovarishu« in »Slov. Narodu«, a do danes še ni bil v nobenem listu objavljen. — To je najbrž zasluga naših poš! — Pripravljajte se pridno na velevažen občni zbor ter pridite v čim večjem številu. **Vodstvo.**

V boj!

Ni nas še minila zavednost vkljub najtrpkjšim izkušnjam in vkljub političnemu bičanju našega stnu s škorpijoni. Stopamo v najskrajnejšo ofenzivo boja. Bati se nam ni ničesar, ker izgubiti nimamo ničesar, pač pa vse pridobiti. Da smo bili do danes teptani in bičani, se imamo zahvaliti tudi svoji neodločnosti. Sedaj so nam pa dani pogoji, da storimo vse. Kdor danes zapušča naše stanovske smotre, ta je stanovski izdajalec.

Politiška zrelost pač dolgo ni prodrla v naše vrste, in političsko robstvo je izmzgavalo naše moči in nam jemalo našo političsko samostojnost.

Trdnega prepričanja smo, da tudi današnja razprava sodi v naš list, ker smo uverjeni, da smo dolžni v svojem listu govoriti o vseh stvareh, ki imajo stika s našim stanom, čepray nimajo direktno stika s šolo.

Mi smo do danes za šolo in šolstvo krvaveli, in naša javnost bi mirno pustila izkrvaveti naš stan za šolstvo, če se ne bi mi sami še pravočasno zavedli, da je naša prva dolžnost, boriti se sedaj za stan in potem šele za šolstvo, zakaj če pade stan, pade tudi šolstvo. Pri tem je vse obzirnosti in odvisnosti vreči proč!

Današnja stanovska borba nas je vodila skoro samo do neuspehov, to pa — odkrito govorjeno! — le zaradi tega, ker smo se v svojem šolskem idealizmu eksponirali vedno za šolstvo, nikdar pa se nismo upali eksponirati se za stan.

Eksponiranje za stan nam je bilo vedno materialistiško naziranje, zato smo do danes še vedno političski izkoriščanci. Tako po deželi, in nič drugače po mestih.

Na zborovanjih smo govorili, da nas je bilo čuti daleč naokoli, razvneli smo se polni ljubezni samo za šolo, razpravljali smo na dolgo in široko o formalnih stopnjah, stan je pa krvavel bili smo hlapci.

Sklepali smo predloge za šolo, gnali smo se za žive in mrtve za šolstvo; če pa smo kdaj slučajno sklenili kako bolj odločno resolucijo v korist stanu, tedaj smo pa cincali in cincali z realizacijo do-

tične resolucije toliko časa, da je padla naša odločnost v vodo — in je vse ostalo le na papirju.

Beseda, da imamo mi vpliv nad ljudstvom in v ljudstvu močno silo in oporo, je le pohlevna trditev in zaslepljanje samega sebe, ker mi smo pač delali, a moč so imeli drugi!

Delali smo za druge, za sebe delati nas je pa bilo sram.

Morebiti nismo govorili tako odkrite besede še nikdar napram sebi, Pa bodi, da se ta ali oni zaradi tega obregne ob nas, mi korakamo do zadnjega diha po poti svojega prepričanja dalje.

Pa kakor rečeno: če imamo kaj svojega, tedaj se tega svojega bojimo, in sramujemo.

Prepričani smo, da je dalo vodstvo učiteljstva največ, kar je moglo dati in žrtvovati učiteljstvu: neodvisni političski dnevnik »Dan«.

S tem je napravilo vodstvo učiteljstva prvi resni in odločni korak od besed k delu in od bahavosti svojega vpliva k faktušnemu pridobivanju vpliva.

Naj se sprejema odzunaj ta stvar tako ali tako. Mi pravimo, da je sedaj dolžnost učiteljstva, da se oklene tega svojega najpomembnejšega podjetja, v katerem edinem lahko vidi učiteljstvo že danes svojo rešitev, saj smo drugo poizkusili že vse.

Dolžnost učiteljstva je, da skrbi za razširjenje — za obstoj je preskrbljeno že danes — tega lista v najširše mase ljudstva, zakaj nasprotno se bo skrbelo, da bo to pravi ljudski list.

Ne zahtevamo gmotnih žrtev od učiteljstva samega, pač pa, da ono pridobi nove naročnike, saj je mnogo takih prijateljev učiteljstva, ki bodo mesečno na njegovo besedo radi dali za tak list borih 1.70 K naročnine. Pa tudi ni težka agitacija za list, saj s tem da nekaj, kar je vredno tega denarja.

Nasprotno pa lahko pričakujemo od učiteljstva, da z vso odločnostjo moralno podpira list. Poglejmo našo duhovščino, ki z ognjevitvo požrtvovalnostjo podpira moralno svoje liste in takoj sporoča še tako malenkostne stvari iz svojega kraja ter jih ne omalovažuje. Najboljši dopisnik klerikalnih listov so duhovniki, zato si pa ohranjajo tudi vedno še svojo moč nad ljudstvom.

Izpregovorili smo torej jasno, odkrito in odločno.

Prepričani smo, če učiteljstvo stori svojo dolžnost, da v tem znamenju zmagamo, in bo »Dan« splošno slovenski neodvisni političski dnevnik brez razlike deželnih mej.

Največ zaslonbe, kar pa je ima danes učiteljstvo, jo ima v sebi najbližnjem neodvisnem političkem dnevniku »Dnevnu«, tega prepričanja pa ne izbjije iz javnosti nihče več!

Učiteljstvo brez razlike deželnih mej — torej v boj, stojimo v najskrajnejši ofenzivi in hočemo započeti odločno borbo za svoje pravo. Ne bojmo se javnosti,

ker organizirana sila stare vsekako nam neprijazno javno mnenje!

Deputacija slovenskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Dne 24. aprila oglašili so se v parlamentu zastopniki »Zveze slovenskega učiteljstva«, (predsednik Št. Nowak, namestniki M. Hajny in P. Skalicky, tajnik Jos. Bron Szado, blagajnik Ad. Šustr, odborniki ter delegati Mar Jakymovskij, Luka Jelenc, dr. Henr. Kanarek, B. Skala in Jan Ludviček), delegati nemške učiteljske zveze (predsednik M. Strebl in tajnik A. Freinger) in zveze nemških meščanskih učiteljev v Avstriji (Lor. Manner.) Deputacija, ki so jo vodili poslanci tov. Al. Konečny, K. Exner, Č. J. Lisý in Erh Lipka ter profesor Al. Velich oglašila se je pri posameznih državnoborskih klubih, kakor tudi pri zastopnikih vlade. V »Skupnem češkem klubu« je deputacijo sprejela parlamentarna komisija v navzočnosti poslancev eksc. dr. Fr. Fiedler, V. Klofač, F. Stanek, dr. Ed. Šubert, Jos. Dürich, V. Fresl, V. Choc, Tom. Mičoch, Fr. Navratil, J. Prošek in J. Vojna. Govornika deputacije M. Strebl in B. Skala oslikala sta v svojih poročilih neznosni položaj učiteljstva ter izrekla željo da bi enotni češki klub zavzel za učiteljske zahteve glede izpremembe § 55 državnega ljudskošolskega zakona z leta 1869 v tem smislu, da bi se izenačile učiteljske plače s plačami državnih uradnikov s srednješolskim zrelostnim izpitom, to je, da se učiteljstvo uvrsti najmanj do osmega plačilnega razreda; dalje, da bi se klub zavzel pri razpravi o sanaciji deželnih financ, da bi pojedine kronovine dobile kaj največ, ter da bi se oziral na predlog referenta posl. dr. Ot. Steinwendera določilo kronovnam vsoto, ki jo ima uporabiti za šolstvo.

Temu izvajanju se je pridružil tudi tovarish Lor. Manner. Ekscel. dr. F. Fiedler je v svojem odgovoru povdarjal, da so učiteljske zahteve po zboljšanju gmotnega položaja istotoliko opravičene, kakor je upravičena službena pragmatika državnega uradništva, kar se je priznavalo tudi v mnogih deželnih zborih kjer je prišlo to vprašanje do razgovora. Kar se tiče prve zahteve glede izpremembe § 55, s katerim naj se da deželam direktiva k regulaciji učiteljskih plač, smo že podali in zavzeli svoje političsko stališče. Smatramo za dolžnost dežel in njih kompetenco, da uredi učiteljske plače ter smo pripravljani to tudi storiti. Ako tudi da državni zbor okvir te regulacije, ne pomeni to nikakega uspeha. Kar se tiče druge točke glede regulacije deželnih financ, hočemo delovati za to, da dobe posamezne kronovine take prispevke, da jim bo mogoče, udovoljiti in izvršiti vse svoje naloge, posebno pa, da bodo mogle udovoljiti upravičnim zahtevam učiteljstva. Mi imamo najboljšo voljo, da se ugodni kar najprej učiteljskim zahtevam in bodemo tudi v tisti meri postopali.

Dosedanji predlogi so nepopolni, treba bo doseči sporazuma in to v smeri, ki bo zadovoljila kronovine. Posl. tov. Erh Lipka se zadovolji z iskrenim govorom ekscelence dr. Fiedlerja. Navaja strašne učiteljske razmere, ko so mnoge učiteljske obitelji na robu propada. Kaj pa potem, ko prikipi učiteljska beda do vrhunca. Ko zavlada popolno beraštvo! Kako si predstavlja dr. Fiedler pomoč učiteljstvu, ako se ne izvede sanacija deželnih financ, ako se ne izboljša političski položaj na Češkem in v drugih kronovinah? Kaj naj začno potem poslanci, njegov mnenje, dasi je mlad politik — a s sivo glavo — je, da se najde sporazum, temeljem katerega se udovolji učiteljskim zahtevam. Prepričan je, da je to popolnoma lahko doseči, ako pokažejo vse stranke le dobro voljo. Učimo se ceniti pravilno pomen šole in učiteljstva. Ako se tudi ne doseže povoljnih uspehov v razpravah glede češko-nemške sprave, ako se ne more omogočiti rednega delovanja češkega deželnega zbora, mora se učiteljstvu pomagati tudi v tem slučaju. Ako prispeva država k sanaciji financ, mogoča je provizorična ako ne definitivna rešitev tega vprašanja. O tem bi bil danes daljši in točnejši dogovor neumesten, to bo treba pozneje med Čehi in Nemci obravnavati, a do tega mora priti! Zahvaljuje se Fiedlerju, ki je dal s svojimi besedami učiteljstvu vsaj malo nade, ki jih more potolažiti, da se vendar ugodni njih vednim zahtevam.

V nemški nacionalni zvezi so sprejeli deputacijo poslanci R. Pacher, dr. V. Waldner, H. Wastian a pozneje je prišel še dr. K. Urban. V imenu deputacije sta govorila tov. M. Strebl in dr. H. Kavanek. Posl. Paher je izjavil, da je nemško nacionalna zveza zavzela za rešitev učiteljskega vprašanja. V Steinwendrovem predlogu pa so nove točke, glede katerih bo treba zavzeti še svoje stališče. Zato je pa treba, da se doseže tudi pri drugih strankah, da se zavzemo za učiteljske zahteve. Poslanec dr. Waldner povdarja, da je Steinwenderjev predlog le predlog Pacher - Waldner redivius, ter se odločno zavaruje proti očitkom, da bi bil predlog Pacher - Waldner neodkritosrčna igra. Poslanec Wastian, referent glede izpremembe § 55, izjavi, da ni nikakega vzroka, zakaj naj bi se ne ugodilo učiteljskim zahtevam. Naučni odsek bo o teh predlogih razpravljajal prihodnji teden, kakor je to odločil predsednik dr. Tobolka. Ako se reši tu vse predloge v korist učiteljstva, pomenja to pritisk na finančni odsek. Upa, da se najde za predloge v odseku večina. Sam želi, da se reši vsa stvar v korist učiteljstva, treba se pa ozirati tudi na ugovore avtonomistov in jih predelati! Poslanec tovarish Lipka je ponovil svoja izvajanja glede Češke, ki jih je izjavil že v skupnem češkem klubu in povedal vsebino Fiedlerjevega odgovora. Povdarja, da je dolžnost vlade in šolskih uradov, da preneha sedanji položaj učiteljstva, ako bi trajala lše nadalje, do neznosne materialne bede in do popolnega

bankerota. Poslanec Pacher se je nato bavil z zakonskimi določbami glede šolstva. Z zakonom iz leta 1869, se je odpovedal gotovih pravic in iste prepustil 17 kronovinam. Avtonomisti sedaj trdijo, ako država prispeva k šolstvu posameznim kronovinam, pridržala si bo gotovo svoje pravice. Ti pomisleki so brezpomembni, ker država ne more imeti do šolstva večjih pravic nego jih ima sedaj. Država upravlja šolstvo v svojih uradih, ima popolno nadzorstvo nad učiteljstvom, si pridržuje disciplinarne mere itd., a ne nosi nikakih bremen. Ne bo treba torej priznati državi novih pravic, treba pa je, da prevzame zopet stare dolžnosti glede prispevka šolstvu. Vsa nemškonalna zveza je tega prepričanja in se ne umakne raz svoje stališče, da mora država prispevati za šolstvo, ako se tudi ne doseže sanacije deželnih financ, vendar morajo biti državni prispevki stalni dohodek za regulacijo učiteljskih plač. Učiteljstvo je jako zainteresirano glede vprašanja češko - nemške sprave, ki pa gre jako počasi naprej, a od rezultata teh pogajanj je odvisna tudi rešitev učiteljskih zahtev. Kar se tiče vprašanja poslanca učitelja Lipke, kaj potem, ako se pogajanja razbijejo, ako se ne uredi regulacija učiteljskih plač v doglednem času, da sedaj, ko še ni vse izgubljeno, še ni treba delati načrta za bodočnost, ker bi bilo to prezgodaj! Ne bi bilo taktično, da se že sedaj javno razpravlja o načinu, kako pomoči učiteljstvu tudi v tem kritičnem slučaju. Najprej se je pojavil projekt, da bi se zadeva uredila s pomočjo posameznih okrajev — kakor je slišal je večinoma čeških okrajev sporazumna sodelovati v tem projektu. Treba se bo pa zato skoro baviti z vprašanjem, kaj potem, ako gredo vsi dosedanja načrta v nič. Poslanec dr. K. Urban šaljivo pripomni, da je učiteljska beda za Češko sreča, ker sicer bi ne prišlo nikdar do pravih pogajanj in sanacije deželnih financ. Učiteljska situacija pomenja na poslance pritisk, sili jih k delu in vzbujajo nade, da se težkoče srečno premoste. Pogajanja niso brezna, a treba je hitre rešitve. V pogajanjih, ki se vodijo sedaj neprestano, mora biti strogo pojasnjeno, kaj hočejo od Nemcev Čehi in obratno. Misli pa, da se pojavijo takrat največje poteškoče, ko se izve kaj dajo Čehi Nemcem, a kaj Nemci Čehom. Izpremembra državnega zakona je tudi težak problem. Kar se tiče finančne strani, čakati bo treba tri do štiri mesece, ali nekako se mora tudi to končati. Ako se ne doseže sporazuma, storiti se mora nekaj, kar tudi ne spada v okvir deželne ustave. Ako krene stvar izvenzakonska pota, se postavi tudi uprava na nezakonito stališče. Ni treba obupavati, pač pa energičnega dela. Poslanec Pacher je mnenja, da naj češko učiteljstvo pritisne na svoje poslance, da se omogoči sporazum. Nemški poslanci ne pozabijo nikdar učiteljstva. Tovariš P. Skalicky povdarja, da je taktično postopanje češkega in nemškega učiteljstva enotno; da se učiteljstvu pomaga in to takoj je potrebno, da se stori unctim med zboljšanjem uradniških in učiteljskih plač. Poslanec Urban pojasni, da je ta junctim nemogoč, ker se uradniški dohodki regulirajo temeljem službene pragmatike, ki o nji razpravlja parlament, a regulacijo učiteljskih plač morajo izvesti deželni zbori. Poslanec Pacher je mnenja, da bi bil ta junctim mogoč, ako bi se pri debati glede sporazuma o uradniških plačah istočasno oziralo tudi na učiteljske plače. Tovariš P. Skalicky pripomni, da si je stvar tako predstavljaj. (Dalje prih.)

Delo češkega učiteljstva in njegov položaj.

Ko so pa češki politiki prišli do spoznanja, da je pasivni odpor proti novim šolskim zakonom zaman, da vlada torej ne odneha, in da zaradi pasivnega odpora trpi najbolj češko šolstvo, dočim se je nemško lepo razvijalo, je bila l. 1875. dana parola, da se opusti pasivni odpor proti šolskim zakonom. Zdaj so nastali tudi za češko šolstvo normalne razmere. Število učiteljskih kandidatov in učiteljev je od

l. 1875 tako naraščalo, da je popolnoma zadostovalo za vse nove šole in vzporednice, in teh je bilo mnogo, ki so jih začeli v nenavadno hitrem tempu ustanavljati. Neizprašane pomožne učne osebe so v kratki dobi popolnoma izginile s čeških šol. Ko so l. 1880. Čehi z veleposredniki dobili v deželnem zboru večino, se je izkušalo s češke strani v šolstvu popraviti to, kar se je v letih pasivnega odpora zamudilo. S tem pa so rasli od leta do leta tudi izdatki za šolstvo, zaradi česar niso hoteli več ustanavljati novih šol z isto blagohotnostjo kakor prva leta. Kmalu se je udomaćila praksa, ki velja še dandanes, da je treba za ustanovljenje novih šol in vzporednic privoljenja dotične občine in deželnega odbora. Ker se na tako privoljenje, ki ga pa je jako težko doseči, ozkosrčno ozirajo ravno na češki strani, zato češko šolstvo danes še ne doseže in še dolgo časa ne bo doseglo iste stopnje popolnosti, na kakršni se nahaja nemško šolstvo v deželi.

Nepričakovana, ugodna izpremembra socialnega in gmotnega položaja češkega učiteljstva, kakor mu ga omogočajo šolski zakoni, je bila glavni vzrok, da naše učiteljstvo niti opazilo ni, kako se je med tem odmerjenje učiteljskih plač in njih ureditev po krajnem sistemu (t. j. občinskih razdeljenih plačilnih razredih) izpremenila z deželnim zakonom z dne 19. dec. 1875, ki je v veljavi od l. 1878. in glasom katerega dobe učitelji mešč. šol 800 gld. letne plače, učitelji ljudskih šol po 700, 600, 500 in 400 gld., proviz. učitelji pa 350 — 400 gld. To normiranje plač je pomanjkljivo in krivično, in vendar se češko učiteljstvo ni ganilo. Šele, ko so bila učiteljska mesta popolnoma zasedena z mladimi izprašanimi učnimi osebami in ko je s tem tudi avanzma učiteljstva postajal počasnejši, tako da so celo oženjeni učitelji z rodbinami bili odkazani na borno plačo 350 — 400 gld., se je začelo češko učiteljstvo zavedati svojega bednega gmotnega položaja in od te dobe je slišati med češkim učiteljstvom vedno glasnejši in resnejši klic po izboljšanju plač. Najprej se je pojavljalo to stremenje v tem, da so zahtevali, naj se občine II., III. in IV. plačilnega razreda (t. j. s 600, 500, 400 gld. letne plače) uvrste v I., II. in III. razred, ker je bilo z zakonom z l. 1875. število občin v posameznih plačilnih razredih natanko določeno (v I. razredu je bilo 100 občin, v 2. razredu 250, v 3. 1400, ostale so bile v 4. razredu), je bilo potrebno zahtevati izpremembo zakona. Izpremembe pa so se vršile sila počasi, zakaj češki deželni zbor je štedil. V najbednejšem položaju se nahajajočim učiteljem 4. plačilnega razreda je dovolil deželni zbor 1889. leta 100 gld. doklade, dokler ni po dolgem obotavljanju 4. pl. razreda končno odpravil. Poleg tega pa je l. 1892. učiteljem ljudskih šol v Pragi in štirih sosednjih predmestjih, kjer so imeli že prej osebno doklado, zvišal plačo na 800 gld., učiteljem meščanskih šol na 900, provizoričnim učiteljem pa na 500—550 gld.

To pa nikakor ni moglo zadovoljiti učiteljstva, zakaj draginja je postajala od dne do dne večja, boljša učiteljska mesta pa so bila zasedena skoro s samimi mladimi, zato je bil tudi avanzma jako slab. Tako se je zgodilo, da so morali izprašani učitelji čakati po 10—15 let na podučiteljskih mestih. Ta neugodna situacija češkega učiteljstva je postala tem mučnejša, ker so deželni zbor in šolske oblasti šli tako daleč, da so odrekli 5letno doklado vsem podučiteljem, ki so služili že po 10 let, držeč se besedila zak. češ. da 5letna doklada pripada le učiteljem, ne pa podučiteljem.

Takrat je že vstalo zlasti med učiteljstvom mnogo predlogov za izboljšanje učiteljskih plač, ki pa niso našli splošnega soglasja, ampak so provzročili le še večje nezadovoljstvo in pa odgodenje rešitve tega perečega vprašanja. Šele l. 1894. se je deželni zbor začel iznova pečati z regulacijo učiteljskih plač in uredil enakomerno 5letno doklade. Pa niti zdaj niso bile izpolnjene nade in upravičene zahteve češkega učiteljstva.

Predlogi so bili zopet nesoglasni in nenotni tako med poslanci kakor med učiteljstvom samim. Začel se je nov boj za regulacijo učiteljskih plač. Ta boj je postal živahnejši, odkar se je reorganizovalo osrednje društvo učiteljskih enot na Češkem l. 1907. in se ustanovilo glasilo »Česky Učitel«. Češko učiteljstvo si je postavilo enoten cilj in enotne zahteve. Vkljub vsem notranjim svojim sporom je češko učiteljstvo kakor en mož stalo pri svojih zahtevah in doseglo, da so se morali merodajni činitelji že l. 1903. na nje ozirati: osnovna plača (na ljudskih šolah 1600 K, na meščanskih šolah pa 2000 kron) in doklade (na ljudskih šolah K 200, na meščanskih šolah 250 K) so postale povsod enake, draginjske doklade pa so bile izenačene dokladam (15—40% plače). Poleg tega se je določilo, da definitivne učitelje 2. razreda (s plačo 1200 K) imenuje dež. šolski svet po desetih službenih letih brez konkurza, le na osebno prošnjo na učitelje 1. razreda (t. j. učitelje »ad personam«). Vse te ugodnosti si je moralo češko učiteljstvo torej izvojevati od deželnega zbora.

Toda te ugodnosti so izgubile kmalu svojo vrednost, ko so se živila nenavadno dražila. Deželni odbor pa je bil mnenja, da poslednje reguliranje plač učiteljstvo zadovolji dolga leta, med tem ko so se kazale vedno nove slabosti te regulacije. Velikomestni učitelji, zlasti Praški, so se začeli pritoževati, da se jim z novim zakonom ni zvišala osnovna plača, aktivne doklade pa da se jim sploh ne vštejajo v pokojnino; učitelji v manjših mestih in po deželi so bili pa nezadovoljni v tem, da sploh nimajo aktivnih doklad čeprav ni v cenah živil skoro nobene razlike med mesti in manjšimi industrijalnimi kraji na Češkem. To je dalo povod tudi k razporom v učiteljskih vrstah, ki se je končal s tem, da je Praško učiteljstvo izstopilo iz osrednjega društva. Poslanci so nameravali reguliranje učiteljskih plač, ki je bilo od dne do dne aktualnejše, narediti odvisno od novega davka na pivo, kar je v širših ljudskih vrstah zbudilo le še večji odpor proti šoli in učiteljstvu. Taka je situacija, ki se že več let nahaja češko učiteljstvo v svojem boju za dostojno eksistenco. Vprašanje se da rešiti v češkem deželnem zboru; ta pa že od leta 1907. nič ne dela zaradi nemške obstrukcije. Vse peticije in resolucije so bile doslej zaman.

Od leta 1910. se sploh niso več ustanavljale vzporednice. Da, mislilo se je celo na to, da odpravijo vse paralelke in odpuste provizorične učitelje. Položaj češkega učiteljstva je bil naravnost obupen in mislilo je že na skrajnosti, da si z represalijami izsili od deželnega zbora novo pravičnejšo uredbo plač. Vznikla pa mu je iskra upanja, ko je češki namestnik knez Thun pričel novo akcijo za češko-nemško spravo. L. 1911. je bila namreč izvoljena poleg stalne upravne komisije tudi šolska komisija, ki ima nalogo pripraviti novo uredbo učiteljskih plač. Način, kako o novi regulaciji učiteljskih plač doslej obravnavajo, pa jako slabo kaže za prihodnost, neglede na to, da pravna pogajanja, ki je od njih odvisna tudi rešitev učiteljskega vprašanja, doslej še ne morejo pokazati pravih uspehov. Upravičenim zahtevam učiteljstva se ne bo ugodilo v tej meri, kakor bi bilo želeli v prosep češkega šolstva in učiteljstva. V tem težkem boju za eksistenco tvori češko in nemško učiteljstvo trdno falango, dočim spor med nemškimi češkimi politikmi traja dalje. Pri tem trpi najbolj češko-nemško učiteljstvo in šolstvo. Šole so splošno prenapolnjene, tako v mestih, kakor na deželi. Vračajo se za češko šolo časi, kakršni so bili pred 30. in 40. leti. Slabi učni uspehi na ljudskih šolah morajo imeti svoje neugodne posledice tudi za ostalo šolstvo in za vso narodovo kulturo in napredek.

Ali izprevidijo češki in nemški poslanci še v pravem času, da tirajo s svojo politiko šolstvo in njega reprezentante naravnost v pogubo in da uničujejo s tem svojememu narodu temeljno izobrazbo in kulturne osnove? To pokaže naj-

bližja bodočnost, ki s strahom zre vanjo vse češko in nemško učiteljstvo.

Ravnatelj Ant. Jirak v »Napredni Misli«.

Šolski vrti pred pedesetimi leti in danes.

Najnovejše odredbe c. kr. deželnega šolskega sveta, oziroma deželnega odbora kranjskega glede preuredbe šolskih vrtov so zbudile vseobče zanimanje za to vprašanje. Zato menda ne bo odveč, ako navedemo nekaj značilnih misli o tem predmetu iz dr. Bleiweisovih »Novic«, letnik 1863. Pod nadpisom »Proste misli o šolsko-kmetijskih vrtih« pišejo namreč »Novice«:

»Trebalo bi imeti, kakor je že v več krajih, šolsko-kmetijski vrt, velik vsaj 100 štirjaških sežnjev. Seve, biti bi moral v pripravnem kraju. Obdelovali naj bi ga kmetje brez plače pod vodstvom učitelja. Ta pa, dobro izurjen v kmetijstvu, bi mogel skrbeti, da bi se več plemen sadnih in drugih dreves sejalo. Drevesa pa, dovolj velika za presajanje na stanovitni kraj, naj bi učitelj tudi brezplačno med kmete razdeloval. Tak vrt ne bi bil v prid samo učencem, temveč najbolje prostemu kmetu, kateri ne more vsakega krajcarja v mesto, za drevesa nesti, pa presajena iz druge zemlje se še nerada primejo.«

Pred 50 leti so torej priporočali šolske vrte, velike 100 štirj. sežnjev, danes naj bi obsegali 10 do 15 arov! Bleiweisove »Novice« pravijo, naj bi šolske vrte obdelovali kmetje pod vodstvom učiteljev, dandanes pa naj bi vrt obdeloval uboga para učitelj, nadzorovali naj bi ga pa menda kmetje, t. j. krajni šolski svetil!

Resna beseda iz Istre.

Meseca februarja t. l. je bila razpisana nadučiteljska služba v Lazaretu. Konkurz je potekel zadnjega marca. Za to službo je prosilo več starejših in tudi mlajših učiteljev. Po istrskem deželnem zakonu imata pravico sestave terno-predloga krajni šolski svet in občinski zbor. Lazaret spada v področje krajnega šolskega sveta in občinskega zbora v Kopru, zato pa ima poleg slovenske dvorazrednice še italijansko enorazrednico. Poslanec Mandić je v svoji interpelaciji v državnem zboru povedal, da se množi število otrok na slovenski šoli in pada na italijanski; zato bi naši ljubi sosede radi videli, da bi prišel v Lazaret tak nadučitelj, ki bi bil narodno mlačen in tudi, da bi ne imel mnogo skrbi za sebi izročeno šolo. To bi imelo za posledico, da bi začelo padati število otrok na slovenski šoli in se začelo množiti na italijanski. Vendar je takih učiteljev med slovenskim učiteljstvom v Istri jako malo in zato izkušajo dobiti koga, ki bi ga obvezali z raznimi obljubami tako, da bi ne mogel nikdar več prosto delovati. Zdi se, da med starejšimi ni takega kompetenta, a med mlajšimi se zdi, da je nekdo, ki nabira podpise od hiše do hiše in si tako uničuje svoj in sploh učiteljstva ugled. To mu ne bo mnogo koristilo; zakaj ako bo tudi imenovan, se ne bo mogel gangiti, ker on ni prosil za službo le kompetentne oblasti, ampak je prosil vsakega, ki večinoma ne ve, kakšne dolžnosti in pravice so zvezane z nadučiteljsko službo, in vsak bo zahteval, da mu mora nadučitelj ustreči po njegovi želji, kar pa lahko spozna vsakdo, da je nemogoče.

Vemo, da bi se vsak rad pomagal na nadučiteljsko mesto, ker je z nadučiteljskim mestom združena po sedanjem zakonu plača II. razreda. To ni bilo pred sedanjim zakonom in najbrže ne bo tudi ta zakon več. Mlajši tovariši naj bi pomislili, koliko let je moralo služiti starejše učiteljstvo, preden je prišlo v II. plačilni razred. N. pr. Valentič je moral služiti od 1885 do 1908, torej celih 23 let, in blizu enaka se je godila tudi drugim. Tudi če se je zakon predelal vsaj nekoliko v korist učiteljstva, je moralo to zaslužiti in priboriti starejše učiteljstvo ter si od svoje prejšnje toliko manjše plače pritrgovati, da je skladalo za provzročene stroške. Kdor ne veruje nam, naj vpraša predsednika »Slovenskega učiteljskega

društva, on mu da v tem oziru najna-
tančnejša poročila in pojasnila.

A bili so časi, ko c. kr. davkarija v
Kopru ni hotela izplačati mesečne plače
učitelju, ako ji je predložil slovensko po-
botnico. In da se je to odpravilo, je stalo
tudi mnogo truda!

Iz tega vsak lahko razvidi, da ni ko-
legialno in tudi ne priporočljivo, da se za
taka nadučiteljska mesta na ta način in
ob takih razmerah potezajo učitelji, ki so
komaj pred enim ali dvema letoma na-
pravili izpit sposobnosti. Že iz hvalež-
nosti do starejšega učiteljstva bi morali
bolj obzirno nastopati in paziti, da si s
svojimi nepremišljenimi agitacijami ne
uničujejo svojega in učiteljskega stanu
ugleda!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Učiteljske tiskarne«. V
četrtak, 16. t. m. se je vršil občni zbor
»Učiteljske tiskarne« v Ljubljani. To, za
učiteljski stan neprecenljivo podjetje se
nenavadno hitro razvija. Iz male tiskarne
Kleina & comp. se je razvila velika in
moderna tiskarna. Letos se je zopet
modernizirala, tako da ima sedaj najmo-
dernije stavne stroje (leintyp) in sicer
dva. Poleg tega ima tudi stereotipijo. V
zadnjem času pa si je nabavila za časo-
pise tudi rotacijski stroj, na katerega se
bo pričel z novim letom v zvečani obliki
tiskati tudi »Učiteljski Tovariš«, zadrū-
nikov je 68 s 312 deleži za skupno vsoto
31.300 K. Pravico postati zadrūnik ima
vsak učitelj ali učiteljsko društvo, ki ga
sprejme upravni odbor. Delež znaša kron
100.

Kranjsko.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj Ljubljanske okolice ima
svoj redni občni zbor dne 28. maja t. l.
popoldne ob 4. uri v Narodnem domu v
Ljubljani. Dnevni red je:

1. Pozdrav in poročilo o izpremembi
pravil »Zaveze avstrijskih jugoslovan-
skih učiteljskih društev.

2. Tajnikovo in blagajnikovo poro-
čilo.

3. Volitev obora.

4. Volitev delegatov k zborovanju
»Zaveze«.

5. Slučajnosti.

Na to zborovanje vabi za odbor:

Janko žirovnik, t. č. predsed.

**Slovensko učiteljsko društvo za ko-
ski okraj** ima svoj redni občni zbor
dne 2. junija t. l. ob 11. uri popoldne v
Loškem potoku. Poleg rednih točk je na
dnevni redu predavanje tov. Grčarja
o temi: »Varstveno socialno delovanje
šole v okviru domačih razmer« ter po-
ročilo istega tovariša o premembi dru-
štvenih pravil. Za slučaj neugodnega
vremena se vrši zborovanje ob isti uri
in na istem kraju dne 9. junija. — Vsi
društveni člani se naprošajo, da se zbora
polnoštevilno udeležijo.

Štajersko.

Celjsko učiteljsko društvo je prire-
dilo 5. t. m. zlet v Žalec in zborovalo
istotam v novi šoli. Zborovanja se je
udeležilo tudi več članov Saleškega in
Savinjskega učiteljskega društva, gospa
Sivkova iz Sentjurja ob j. ž. in gdčna
Kodermanova. Navzoče sta pozdravila
tov. predsednik in tov. nadučitelj Pe-
triček.

Za »Zvezino« zborovanje je izvolilo
društvo sledeče delegate: tt. Brinar Fr.,
Černej Lud., Exl, Fel., Gradišnik Armin,
Petriček Ant., Sivka Ant., Voglar Franc;
namestnika: gdčna Confidenti M. in Ču-
lek Josip.

Ker se vrši omenjeno zborovanje v
Celju, se je izvolil odbor, ki bo oskrbel
potrebno za sprejem in bivanje gostov v
Celju. Poleg društvenega odbora so v
pripravljalnem odboru še: učiteljstvo
celjske okoliške šole, gdčna Lilek in Con-
fidenti in tov. Delakorda, Čulek, Pri-
stovšek, Vrečar.

O okrožnici Brežiško - sevniškega
učit. društva je podal tov. predsednik
svoje mnenje, ki je bilo soglasno odob-
ravamo in ki je bo zastopal na Zvezinem
zborovanju. Iz njegovega poročila nekaj
stavkov:

»Ali je treba segati po preišljeni
resistenci? V obupnem boju za obstanek
peša učiteljstvu ljubezen do poklica, mu
klonj idealni polet počasi, da se tega niti
sam ne zaveda. Naš tako požrtvovalni,
tako idealni stan bo polagoma degeneriral
šolstvo pojde rakovo pot brez dogovor-
jene pasivne resistance. To bi naj mero-
dajni faktorji uprvaževali, dokler ne bo pre-
pozno.«

»Končno naj se še izjavim glede
oklica ali manifesta, ki se naj bi razširil

med ljudstvom in v katerem bi se ovrgli
nečuvni napadi klerikalce na šolo in
učiteljstvo... Jaz sem že sit letakov do
grla... Glejmo na zid in kaj bodo sto-
rili naši nasprotniki? Raztrosili bodo
med ljudstvo protiletakov v desetkrat
večjem številu, v katerih nas bodo tem
huje obrekovali in zasramovali, čim
manj bodo imeji stvarnih razlogov zo-
per nas.«

»In pa čemu pošiljate med ljudstvo
tiskan papir? Saj smo zunaj po trgih, po
vaseh in samotnih selih. Stopimo z ljud-
stvom v stik! Če naša živa beseda ne bo
nič izdala, mrtva črka bo še manj! Pa
ne samo živa beseda, dejanja, dragi to-
variši! — Ob naši plemenitosti ob naših
poštenih značajih se morajo razbiti vse
zlobne nakane naših kakršnikoli naspro-
tnikov.«

Za sedaj to kratko iz njegovega iz-
bornega referata. — Prihodnje zborova-
nje se vrši v Celju prvo nedeljo v ju-
liju.

Pred zborovanjem si je ogledalo učiteljsko pivovarno, elektrarno, hmeljarno
in novo šolo. Po zborovanju je bil banket
v staroznani Hausebihlerjevi gostilnici.
Posetili so ga tudi gg. Roblek, ravnatelj
Belle in dr. Kalan.

Savinjsko učiteljsko društvo je zbo-
rovalo dne 9. t. m. na Gomilskem. Pred-
sednika namestnik tov. Zotter se najprej
spominja s toplimi besedami umrlega
predsednika tov. Vrabla ter nato pozdra-
vi novo tovarišico gdč. Lavričevico in no-
vega tov. J. Ureka oba z Vranskega.
Prereševala so se Zavezina pravila.
Kot delegatinja za občni zbor Zveze slo-
venskega štaj. učit. in učiteljic se je pri-
javila gdč. Brišnikova.

Nato je bil izvoljen sledeči odbor:
predsednik Ivan Jakše; podpred. Ivan
Zotter, tajnica Mela Jezovškova, blagaj-
nik Srečko Pečar.

Društvo je sklenilo prirediti dne 19.
maja o priliki predstave »Rokovnjačev«
izlet na Vransko. Prihodnje zborovanje
se vrši meseca junija v Št. Rupertu.

Učiteljsko društvo za kozjanski okraj
je imelo dne 1. maja v Podsredji zborova-
nje, združeno s hospitacijo v 2. razredu.
Tovariš Potočnik nam je pokazal, kako
je ponazorovati pri računanju telesnine
in povrjša geometričnih teles in kako lepi
uspehi se dajo doseči v tem sicer jako
težkem predmetu. Na podlagi vsestran-
skega razumevanja prizem in njih na-
stanka je s pomočjo stvarnega ponazo-
rovanja, ki mu je sledilo duševno ponazo-
rovanje, razvil pojem »valjar«. Temu
je sledilo iskanje telesnine in povrjša ter
uporabne naloge iz vsakdanjega življenja
Vsi smo sledili razvijanju in reševanju
nalog z največjim zanimanjem in z upom,
da nam da še večkrat priliko prisostvo-
vati njegovemu pouku mu izrekam v
imenu društva, kakor je storil tam tov.
predsednik, prav gorško zahvalo.

Po odhodu vrlih, vpludnih učencev je
podaval tov. predsednik prav zanimivo,
kako postopa pri pouku o ploskvah, dr-
žeč se načela, da se naslanjaj vsaka sle-
deča ploskev na prejšnjo.

Predsednik Pulko se je spominjal
umrle vrle tovarišice gdč. Opresnikove,
nakar so navzoči v znak žalja vstali. Po
pozdravu novovstopivših članov tovari-
šev Gmajnarja s Piljštanja in Križmana
s Št. Vida ter gostov gdč. Lj. Arzenškove
z Buč ter Ljud. Moričeve iz Št. Petra
otvorji tov. predsednik zborovanje.

Tov. gdč. Bertholdova s Piljštanja
je predavala, kako postopa pri pouku v
početnem branju in pisanju. Posamezne
glasove in njih oblike spravi gospodična
predavateljica v zvezo s stvarmi, pojavi
in kretnjami iz domačega življenja, ki so
otrokovemu umu srcu najbolj prikladni.
S tem se doseže in vzdrži vez med otro-
kovim domačim življenjem in šolo; do-
mače življenje reproducira že priučene
glase in črke in tako se krepki spomin. A
kar je največjega pomena, s tem se goji
veselje do predmeta. Kje je pa veselje,
tam je tudi uspeh, in s tem je gdč. tova-
rišica priznala, da je z njim prav zado-
voljna. Lepa ji zahvala za njen trud!

Glede dopisov Zveze omenim, da je
zavzelo društvo negativno stališče. Sicer
se bo pa o teh točkah še razpravljalo pri
zborovanju Zaveze.

Za pripravljali odbor za III. zborova-
nje slov. napred. učiteljskih abiturien-
tov in abiturientk se je nabralo 4 K,
ravno tako za obrambni kamen Ciril-
Metodovi družbi nekaj kron. — Delega-
tom so izvoljeni tov. Germovšek in Pul-
ko, namestnikom pa gdč. Bračičeva in
tov. Volavšek.

K prijateljskemu sestanku smo se
zbrali v gostilnici Jazbečevi. Na tem me-
stu izreka društvo toplo zahvalo izvrst-
nemu tamburaškemu zboru pod vod-
stvom tov. Potočnika ter pevcem Pilj-
štančanom!

Na snidenje na sledečem zborovanju!
Kje in kdaj — se bo naznanilo pravčasno.

Srednješolski vestnik.

Reformni srednješolski zavodi in naši odnošaji.

Prof. Josip Wester, Ljubljana.

Srednje šole pri nas.

Po tem splošnem pregledu sedanjega
ustroja avstrijskih srednjih šol se ozirno
na naše srednje šole, t. j. tiste srednješol-
ske zavode, na katerih se poučuje deloma
v slovenskem učnem jeziku — srednjih
šol s popolnoma slovenskim učnim jezi-
kom, kakor znano, nimamo — in katere
pohajajo učenci slovenske narodnosti.
Pri tem prihajajo v poštev vsi zavodi na
Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Pri-
morskem, ki pa se — to bodi že tu omen-
jeno — po uporabi učnega jezika v posa-
meznih predmetih med seboj dokaj raz-
likujejo. Na Kranjskem je šest državnih
in ena zasebna gimnazija; med temi je
edina zasebna (škofovska) gimnazija v
Št. Vidu slovenska, dočim so štiri državne
(v Ljubljani I. in II., v Kranju in v Novem
mestu) dvojezične, t. j. v nižjih razredih
slovenske, v višjih pa se poučujejo neka-
teri predmeti slovenski, drugi pa nemški.
Ljubljanska gimnazija z nemškim učnim
jezikom in kočevska prihajata le toliko v
poštev, da jih poseča tudi nekaj učencev
slovenske narodnosti. Vse kranjske gim-
nazije so humanistične, edino novomeška
ima še značaj »stare« realne gimnazije,
ker je na njej pouk v prostoročnem risa-
nju obvezen. Sicer pa bi se moral ta pred-
met po novem učnem načrtu na vseh
gimnazijah obligatizirati.

Na Štajerskem upoštevamo le tri dr-
žavne zavode: gimnazijo v Mariboru, v
Celju in takozvane samostojne gimnazij-
ske razrede s slov. nemškim učnim jezi-
kom v Celju, ter eno deželno gimnazijo v
Ptujju. Gimnaziji v Celju in Ptujju sta do-
cela nemški, le da je za učence slovenske
narodnosti slovenščina obvezen učni
predmet; mariborska gimnazija pa ima v
nižjih razredih dvojezične vzporednice,
slično kakor so samostojni celjski razredi
utrakvistični, ki pa so v upravnem oziru
združeni z nemško veliko gimnazijo. Na
gimnazije, oz. realno gimnazijo v Gradcu
se nam ni ozirati, ker jih obiskujejo le ne-
znatno število Slovencev (do deset), za
katere pa je slovenščina obvezna.

Na Koroškem so tri državne nemške
gimnazije: gimnazija v Celovcu, ki ima v
nižjih štirih razredih tudi realne paralel-
ke, realna gimnazija v Beljaku in c. kr.
samostanska gimnazija v Št. Pavlu.

In končno na Primorskem. Tu je pet
zavodov, ki jih posečajo Slovenci v več-
jem številu: državna gimnazija v Trstu,
ki ima v I. in II. razredu tudi realne vzpo-
rednice z nemškim učnim jezikom; dr-
žavna gimnazija v Gorici, po učnem je-
ziku nemška, a ima v prvih dveh razredih
slovenske paralelke humanist. gimna-
zije, dočim so italijanske paralelke real-
nega značaja; nemška državna gimnazija
v Pulju, hrvaška državna gimnazija v Pa-
zinu in občinska mala realna gimnazija v
Voloskem s hrvaškim učnim jezikom. Ita-
lijanske gimnazije v Trstu, Kopru in Pa-
zinu ter realna gimnazija v Pulju so za nas
brez pomena, ker imajo le nezatno šte-
vilo slovenskih, oz. hrvaških učencev.

Vseh teh gimnazijskih zavodov na
našem ozemlju je torej 19.

Še manj slovenske so realke; edina,
zdaj že državna realka v Idriji je dvoje-
zična, dočim je državna realka v Ljub-
ljani nemška, le da je za Slovence sloven-
ščina obvezen predmet in da se v nižjih
dveh razredih poučuje tudi verouk za slo-
venske učence v slovenskem jeziku. Dr-
žavne realke v Mariboru, Celovcu, Go-
rici in Trstu so vseskoz nemške. Italijan-
ski realki v Trstu in Pulju ter nemška v
Gradcu (dve državni in ena deželna) so
za nas brez pomena, ker imajo nezatno
število slovenskih učencev.

Realn na našem ozemlju je torej šest.
(Konec prihodnjic.)

Književnost in umetnost.

K izdaji K. Widrovega abecednika
»Moje prvo berilo«, ki jo pripravlja Uči-
teljska tiskarna, pripominamo, da izide naj-
brže že v teku enega leta »Drugo berilo«
za II. razred, ki bo zasnovano na istih načeli,
kakor »Moje prvo berilo.« »Drugo
berilo« bo v najtesnejši zvezi z »Mojim
prvim berilom«, bo v vseh podrobnostih
nadaljevanje »Moje prvega berila« in
boste tvorili obe berili eno celoto, da se
bo na podlagi teh dveh beril poučevalo
v prvih dveh razredih branje in nazorni
nauk na najlažji način. Vrhutega izidejo v
doglednem času stenske table k »Mojemu
prvem berilu«, tako, da bo pouk v branju
v prvih dveh razredih na podlagi teh si-
stematično urejenih beril in stenskih tabel
gotovo najuspešnejši, sosebno z ozirom
na to, da bo v teh delih podanega nekaj
najmodernejšega, najmetodičnejšega, spu-
ščeno pa bo vse, kar oteži pouk branju in

je bilo v dosedanjih abecednikih ozir. be-
rilih le balast v otežkočenje bralnega po-
uka.

Nova učna knjiga za meščanske šole.
C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je
z razpisom z dne 2. aprila 1912, št. 13.739,
aprobiralo III. del Jos. Brinarjeve »Či-
tanke za meščanske šole«. »Čitanka« pri-
naša v prvem delu: 1. Povesti, 2. Pravlji-
ce, pripovedke in legende, 3. Basni, 4.
Pesmi, 5. Dramatske sestavke. V drugem
delu so priobčeni sestavki realne vsebine
pod poglavji: 1. Iz prirode in obrtnosti,
2. Dom in svet, 3. Iz minulih časov. V
»Dodatku« podaja pisatelj: 1. Razdelitev
slovstva, 2. O pesniški obliki, 3. Opombe
o pisateljih. — Brinarjeva Čitanka je
pravzaprav zbirka najboljših literarnih
prizvodov, v kolikor so primerna obzor-
ju učencev meščanskih šol, ter se ozira
v prvi vrsti na novejšo slovensko pisa-
telje in pesnike. V »Čitanki« so zastopani:
Cankar, Gangl, Gestrin, Golar, Kette,
Maister, Maselj, Medved, Meško, Mil-
činski, Murn, Murnik, Zupančič. Prinaša
pa tudi sestavke vseh drugih starejših
slovenskih pisateljev. V pesniškem delu
»Čitanke« se nahajata tudi celotna cikla,
A. Aškerčeva »Stara pravda« in Stritar-
jeva »Raja«. — Z izdajo III. dela so J.
Brinarjeve »Čitanke za meščanske šole«
zaključene; vsi trije deli dajejo učencem
obširno antologijo slovenskega slovstva.

Politiški pregled.

* **Naučni odsek.** Naučni odsek je imel
dne 14. t. m. sejo, na kateri je raz-
pravljala poslanec Wastian o izpremembi
§ 55. državnega šolskega zakonika. Wa-
stian je predlagal, naj odsek parlamentu
predloži tako izpremembo zakona, ki bi
določevala, da se morajo plače učiteljstvu
na ta način regulirati, da dobivajo učitelji
prejemke in dohodke 4. najnižjih razredov
državnih uradnikov. — Vladni zastopnik,
dvorni svetnik Ardelj, je izjavil, da vlada
celega vprašanja še ni preštudirala in da
je Wastianov predlog nesprejemljiv. Kon-
čno je odsek takozvani Pacherjev predlog
glede 20milijonskih odkazov deželnim
fondom za izboljšanje učiteljskih plač iz-
recil finančnemu odseku v pretres.

* **Bosansko šolsko vprašanje.** Skupni
finančni minister dr. vitez Bilinski pred-
loži bosansko-hercegovinskemu saboru
med drugim dve zakonski predlogi, prvo
glede ustanovitve, vzdrževanja in nad-
zorovanja učnih zavodov, zlasti ljudskih
šol v Bosni in Hercegovini, drugi zakon
pa vsebuje ureditev pravega razmerja
ljudsko-šolskih učiteljev v Bosni in Her-
cegovini. Prvi zakon temelji na načelu,
da more v bodoče vsak kraj s 40 šoloob-
veznimi otroci ustanoviti lastno ljudsko
šolo. Dalje urejuje zakon dolžnosti in pra-
vice šolskih občin ter ustanavlja nadalje
pogoje, pod katerimi more šolska občina
apelirati na pomoč dežele v pospeševanju
šolske naobrazbe. Končno urejuje prvi
zakon tudi srednje šolstvo v obeh anekti-
ranih deželah. Drugi zakon o ureditvi
pravnega razmerja bosensko-hercegovin-
skega učiteljstva je v bistvu sestavljen
po vzorcih avstrijskih in ogrskih šolskih
zakonov. — Poudarjati je treba določbo
dr drugega zakona, da stavlja zakon kot po-
goj za pri pustiitev k prvemu ljudsko-šol-
skemu izpitu enoletno prakso. Drugi za-
kon nadalje urejuje zlasti službeno prag-
matiko, ki pa ne odgovarja povsem prin-
cipom modernega šolstva. Zakon odpravlja
takozvano stanarino, katero pa nado-
mešča s krajevnimi dokladami. — Stroški
za skupno ureditev ljudskošolskega vpra-
šanja v Bosni in Hercegovini bodo znašali
za leto 1912. K 224.865.

Naša mornarica. Leta 1910 je bilo
med 3810 rekruti mornarice 1219 Hrva-
tov, 900 Nemcev, 622 rekrutov z Ogrske-
ga, 581 Lahov, 253 Čehov, 116 Sloven-
cev, 44 Poljakov, 20 Slovakov, 12 Ru-
munccev in 3 Rusini. Mornarjev s podčast-
niki (brez častnikov) je bilo 14.324. Med
njimi je pristojnih na Ogrsko (brez Hr-
vaške) 2844, v Dalmaciji 2737, Istri, Go-
riški in na Primorskem 2657, na Češkem
1807, v Hrvatski in Slavoniji 1325, v
Zgornji in Spodnji Avstriji 938, na Mo-
ravskem 711, na Štajerskem 411, na
Kranjskem 208, v Galiciji 175, v Sleziji
172, na Koroškem 143, na Tir. in Predarl.
103, na Solnograškem 56, v Bukovini 32,
v Bosni in Hercegovini 7.

Kranjske vesti.

—r— **V boj!** Ko je sklenilo hrvaško
in srbsko učiteljstvo poseči po skrajnem
sredstvu, t. j. pasivni resistenci in absti-
nenci pri narodnem delu, je hotelo učiteljsko
s tem prisiliti političke stranke
do realizacije učiteljskih zahtev. Da pa
bi jivnost ne sodila tega koraka napačno,
je sklenilo učiteljstvo, izdati svoj od
politiških strank neodvisni politički dnev-
nik in s tem pridobiti ljudstvo zase.

—r— Pri ustanovah za slepce je s šolskim letom 1912/13. podeliti tri mesta. Ustanove se uživajo v odgojevalnici za slepce v Lincu. Pravico imajo do teh mest na Kranjskem rojeni, ubogi, slepi otroci obojega spola v starosti 7 do 14 let. Ljubljanski prosilci vlagajo svoje prošnje pri magistratu, drugi pa pri svojih okrajnih glavarstvih do 10. junija t. l. Prošnje je opremiti z običajnimi dokazili. Cenjene čitatelje prosimo, da opozore na ta vladni razpis starše, ki imajo slepe otroke, a so za izobrazbo sposobni.

—r— Iz Borovnice nam pišejo: V nedeljo dopoldne ob 11. uri se je vršilo slavnostno odkritje nagrnega spomenika Franu Paplerju, bivšemu nadučitelju v Borovnici. Odkritje se je vršilo na veličasten način. Nagrobni spomenik so rajnkemu postavili prijatelji, katerih je imel Papler dovolj ne samo med Borovničani, temveč tudi drugje. Nad vse veličastna je bila udeležba iz Ljubljane, a tudi Borovničani so pokazali, da spoštujemo moža, ki je vse življenje deloval v njih blagor in prid. Odkritja se je udeležila korporativno borovniška požarna bramba. Pokojnik je bil namreč tudi vnet gasilec. Častna straža ob grobu so bili borovniški Sokoli. Nadalje je bila soudeležena borovniška šolska mladina z učiteljskim zborom. Poleg tega pa prijatelji rajnkega Paplerja iz raznih krajev. Nagrobni spomenik je v ponos borovniškemu pokopališču in je vreden spomina na blagega moža, ki počiva pod njim. Vsota, ki je ostala še od spomenika, se je pa naložila v hranilnici in od nje obresti se vsako leto nakupi in porazdeli med borovniško mladino nekaj mladinskih spisov. Odkritje je otvoril »Ljubljanski Zvon«, ki je pod spretnim vodstvom skladatelja in pevovodje g. Zorko Prelovca pel nagrobnice. Nagrobni govor je imel tovariš Gangl, ki je v vznešenih besedah proslavil spomin pokojnika. Ljudstvo je šlo do solz ginjeno s pokopališča in ohranilo lep spomin na pokojnika. Pokojni Papler je bil učitelj v Borovnici od leta 1875 do 1903. Obljubljeno nam je daljša poročila.

SUKNO in modno blago za gospode in gospe priporoča izvozna hiša **ZEFIRE** Prokop Skorkovský in sin v Humpolcu na Češkem. Vzorce na željo franco, zelo zmerno cene. Na željo, dan tu izgotoviti gosposke obleke.

Štajerske vesti.

—š— V boj! Ko je hrvaško učitelstvo sklenilo uvesti pasivno rezistenco v svrhu dosege in izsiljenja svojih zahtev političkih strank, je hkrati sklenilo izdati svoj politički dnevnik, ker je spoznalo, da se brani lahko le tedaj, če ima orožje. Lahko se pa zanese vedno sigurno le na svoje orožje!

—š— Sub auspiciis imperatoris. V soboto ob 11. dopoldne je bil na graškem vseučilišču promoviran doktorjem zdravilstva sub auspiciis imperatoris Slovenec dr. Hugon Robič, sin deželnega odbornika. Cesarški namestnik je izročil promoventu briljanten prstan, Dr. Robič je že lansko jesen dovršil vse rigorozne in je sedaj služboval kot sekundarij v graški bolnici.

—š— Iz šolske službe. V začasni pokoj je stopila definitivna učiteljica na dekliški ljudski šoli v Šmarju pri Jelšah Marija Ferlinčeva.

—š— Razpisane učiteljske službe. Pri Sv. Ožbaltu v Dr. d. je razpisano mesto učiteljice; dvorazrednica, II. plačilni razred, prošnje do 16. junija; na Polenškaku je razpisano mesto nadučitelja; trirazrednica, III. plačilni razred; prošnje do 15. junija.

—š— Boj za Pesnico nad Mariborom postaja vedno bolj vroč. Nemci hočejo to občino dobiti nazaj v svoje krepilje. Zato snujejo tam šulferajnsko šolo, za katero naravnost mrzlično nabirajo sredstva. V Mariboru so priredili že gledališko predstavo v korist tej šoli. Slovenci v Pesnici se morajo vsestransko trdno organizirati, da odbijejo sovražni naval.

Goriške vesti.

—g— V boj! Zavarujemo se pravčasno pred šibo božjo! Kar se godi čez mejo, to doleti danes ali jutri tudi lahko nas. Učitelstvu danes največ škoduje javno mnenje, ki ga širijo učitelstvu so-

vražni časopisi med ljudstvo. Zato je edino orožje proti temu, pobijati nesramne laži in širiti nam in šoli prijazno mnenje med ljudstvo. To je pa edino mogoče z neodvisnim političkim dnevnikom, ki stoji vedno nam na strani!

—g— Zrelostni izpiti na goriških srednjih šolah se vrše od 5. do 15. julija, in sicer: od 5. do 8. na državni realki pod nadzorstvom profesorja J. Hendrycha, od 8. do 15. na državni gimnaziji, nadzoruje dr. R. Kauer.

—g— Poročil se je Rudolf Žnidaršič, voditelj na C. M. šoli na Blanči, z g. Marijo Kovačičevo, roj. Jamškovo. — Bilo srečno!

Tržaške vesti.

—t— V boj! Velika borba se lahko dožene le tedaj, če tisti, ki še niso zatirani, tudi priskočijo zatirancem na pomoč. /ato je boj učiteljstva enako obvezen za vse brez razlike mej in slučajnih manjših potreb. Današnja politička borba nas je izučila, da moramo pridobiti ljudstvo zase. Ker ima pa časopisje tako silno moč dandanes na mase, zato pa tudi učiteljstvo ne bo opravilo ničesar.

—t— Otroški vrtec v Škedenju je do 28. t. m. zaradi bolezni zaprt.

Koroške vesti.

—k— V boj! Nepopisno moč na mase naroda ima časopisje. Posebno za narodnostni boj na mejah je potreba narodno poučnega in odločnega časopisa. Zato je tudi za učiteljstvo neprecenljive važnosti, da se zaveda kot narodni brambovec svoje časnikarske naloge.

Splošni vestnik.

Tovariš Peter Skalicky, strokovni učitelj v Usti n. Orlici, predsednik organizacije »Zemská ustředni jednota učitelstva meštanskyh škol českych v království Českém« in podpredsednik Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji, je dne 20. t. m. obhajal svojo petdesetletnico. — Mnogobrojnim čestilcem odličnega šolnika, izkušenega učiteljskega organizatorja ter iskrenega prijatelja naprednega slovenskega učitelja se pridružujemo tudi mi, ključič mu: Še mnogo let! — Tovariš Skalicky se je udeležil lanskega Zaveznega zborovanja v Trstu, in so njegove navdušene besede, ki jih je govoril na glavnem zborovanju, še vsem udeležencem v živem spominu.

Listnica uredništva.

Pojasnilo: V zadnji številki smo priobčili med Tržaškimi vestmi dopis »Nekoliko odgovora«, kjer stoji odstavek: »Glede zmožnosti vadniških učiteljev (namreč onih slovenske narodnosti) v Trstu moram pa že opozoriti g. dopisnika, da so vsaj po mnenju merodajnih šolnikov dobri učitelji. Dalje ni niti enega, ki bi ne imel izpita vsaj iz dveh učnih jezikov, česar se menda o »ljudskih« učiteljih na Tržaškem ne more trditi.« — Ker smo prepričani, da to splošno obsojanje nikakor ne odgovarja resnici obžalujemo, da je prišel v list ta posus, katerega vsebino s tem preključujemo. Svoje dopisnike pa prosimo, naj bodo vedno stvarni in objektivni, da ne bomo imeli nepotrebnih in nezastuženih sitnosti. — Moderna inkvizicija. Priobčimo prihodnjič!

Listnica upravnništva.

Precej naročnikov je že poravnalo z a o stalino na naročnini, toda nekaj jih je vendar še, ki mislijo da so »napredni in zavedni«, ako gratis čitajo edini slovenski stanovski list, ki se neustrašeno in vztrajno bori za zboljšanje gmotnih razmer učiteljstva. Delavstvo vzdržuje svoj dnevnik in učiteljstvo naj bi niti tednika ne zmoglo!

Zamudnikom se je ponovno napisal na ovitku U. Nekaterim se je list že ustavljal, drugim pa se bo moral prihodnji mesec, ako prve dni ne store svoje dolžnosti. Tovariši in tovarišice! Ne vsedajte se za par Judeževih kronc na limanice jalovih obljuh, ki vam jih nastavljajo nasprotniki učiteljstva. V slogi je zmaga.

Upravnništvo

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Kranjeko.

Štev. 1417.

Na trirazredni ljudski šoli v Šmarjeti se razpisuje s tem učiteljska služba v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tuaradno predložo do 16. junija 1912.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolnoma fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 14. maja 1912.

Št. 1152.

Na trirazrednici na Vinici se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje.

Zadostno opremljene prošnje naj se službenim potom sem vlagajo do 17. junija 1912.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 12. maja 1912.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrov na zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca aprila K 61.665 29

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Viktorija Sterniša

Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo črevljev, gamaš in galoš po najnižji ceni. Zunanja naročila izvršujem točno.

J. Jax

Ljubljana Dunajska cesta

Šivalni stroji, kolesa in pisalni stroji.

Pletilni stroji.

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenj. gospodinja kot kavni pridelek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, »pravega Francka« iz tovarne v Zagrebu vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

SINGER „66“

šivalni stroj 20. stoletja.

Kupujte samo v naših prodajalnicah ali od njih agentov!

Singer Co. deln. dr. šivalnih strojev.

Ljubljana

Sv. Petra cesta 4.

Kranj

Glavni trg 53.

Kočevje

Glavni trg 79.

Novo mesto

Veliki trg 88.

Na splošno vprašanje vsako zaželjeno pojasnilo; vzorci za vezenje, krpanje in šivanje zastoj in franko.

Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

(II. pomnožena izdaja)

priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani, Dolenjska cesta 21.

Sukna

in modno blago

za moške in ženske obleke priporoča firma

Karel Kocian

tvornica za sukno v Humpolcu (Češka).

Vzorci franko.

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za solske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stek arska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

1887—1912 — 1887—1912

Blagovolite pisati po vzorce!

V. J. Havliček in brat

Kopališče Poděbrady (kralj. Češko) slavnostni izvozni dom, ustan. l. 1887 priporoča občeznane in pripoznane kakovosti

modno blago — zefire spomladanske in poletne novosti za 1912.

Havličkove tkanine, kanafare, brisače, robce, namizne in kavne garniture, batiste pralne svile itd.

Damaste, opreme za neveste.

XXV. trgovsko leto.

1 zavoje 40 m okusno zbranih ostankov v velikosti do 8 m pošiljam za 18 K povzetju franko. Od teh ne pošiljam vzorcev. Le pri nas najbolje. — Havličkova tkanina 1 kos 23 m za 12 K, 13-20 K, 14-50 K, 16 K, 17-50 K, 20-40 K, 22-40 K.

Najugodnejši češki nakupni vir

Vzorci poštne prosti proti vrnitvi. **Krasne novosti za pomladansko in letno sezono!** Vzorci poštne prosti proti vrnitvi.

Došla je velika izbira vsakovrstnega modnega blaga za ženske obleke. — Elegantne moške obleke od sukna do najfinejšega angleškega blaga. — Možno n žensko perilo v krasni izbori. Novitete v dežnikih posebno v damskih solnčnikih. Priporoča se slavnemu učitelstvu tvrdka z modnim in oblačilnim blagom

Gorica Ivančič in Kurinčič

Gospoška ulica 11. (V. G. Carducci.)